

Inserati se sprejemajo in velja tristoletna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravništvo (administracija) in ekspedicija na Dunajski cesti št. 15 v Medljatovi hiši, II. nadstropji.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemam velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — k
Za polleta . . . 5 " — "
Za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
Za pol leta . . . 4 " 20 "
Za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je Florijanske ulice števil. 44.

Izhaja po trikrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Govor poslanca dr. Vošnjaka pri obravnavi naučnega proračuna.

(Daje.)

Na Koroškem je pa še veliko slabše. Primoran sem, o razmerah na Koroškem nekaj obširneje spregovoriti, in prosim visoko zbornico za pozor in dovoljenje, da bom prebral tudi nekaj pism, da bom zatrdil in opravičeno mojo interpelacijo o koroških šolah, s katero sem nekterim tako se zameril. Ne bom se pri tem dal ostrašiti po čudni opazki dr. Rusovi, ki je nedavno menda trdil, da se poslanec ne sme pečati z zadevami kake druge dežele, v kateri ni voljen. Do zdaj sem imel gospode vedno za centraliste, mislil sem, da je državni zbor državni, ne pa deželni zastop. Nekdaj je bil zastopnik raznih dežel — jaz sem tudi bil za to, — dokler so namreč deželni zbori volili poslance v državni zbor, škoda da ni tako ostalo; vi, gospodje, ste pa nalašč upeljali neposredne volitve, da bi zbrisali razločke med deželami, zdaj pa ploskate izjavi, v kateri se meni očita, zakaj da se utikam v zadeve druge dežele.

Nečem tudi na drobno preiskavati, če je bilo lepo od dr. Rusa, da je tukaj prebral izjavo nekterih županov, katera izjava ni bila obrnjena do državnega zbora, katera nam uradno niti ni znana bila, in katera izjava rabi surove in ojstre izraze proti nekterim poslancem te zbornice.

Gosp. poslanec dr. Rus pa ljubi ojstre izraze, zato mu je bila menda tista izjava povšeči.

Zdaj se obrnem k stvari sami. V 186.

seji sem na njega svetlost naučnega ministra stavil interpelacijo, in jaz prevzamem odgovornost, da je vse res, kar v tistoj interpelaciji stoji. Zahvalim se tistim gospodom, ki so bili tako prijazni, da so podpisali interpelacijo; iz mojih razjasnil pa se bodo prepričali, da so podpisali le polno resnico in pravico. Kmalu potem, ko se je razvedela vsebina moje interpelacije; imeli so župani celovške okolice pri okrajnem glavarstvu nek shod zavolj novačenja, dne 11. svečana. Te župane so pri tej priliki pregovorili, da so v gostilnici „steirische Weinhalle“ podpisali neko izjavo, v kateri protestirajo proti moji interpelaciji. (Čujtel na desni.) O tem shodu je znamenito povedati, da je bil navzoč tudi okrajni glavar, da se je toraj to podpisavanje godilo pod njegovim pokroviteljstvom in uplivom.

Gospodje, ako vam je znano, kak strah ima slovensko ljudstvo pred uradniki, potem se vam ne bo čudno zdelo, da so župani tisto izjavo podpisali, že iz spoštovanja pred okrajnim glavarjem, ker so mislili, da so toliko ko primorani, to reč podpisati. Čudno pa je sploh tudi po drugih deželah, da c. k. uradniki ne podpirajo namenov sedajne vlade, in da se v vseh mešanih deželah ustavljajo narodni ravnopravnosti. Verjamem, da bi bilo za nekatere uradnike sitno in težavno, ko bi morali v slovenskem jeziku uradovati. Pa gospodje uradniki naj bi premislili, da so oni zavolj ljudstva tukaj in da morajo govoriti in pisati v jeziku naroda, kateri jih plačuje.

(Poslanec Hevera: Tako je!)

Tisti župani toraj so podpisali neko izjavo, ki se mi je tiskana doposlala, in ki je

izšla v celovškem časniku „freie Stimmen“. Ta izjava skuša moje trditve v treh točkah ovreči. Najprej se trdi, da ni res, kar sem jaz rekel, da občine želé le da se nemščina v šoli uči, da se pa mora glavni poduk dajati v maternem jeziku ter pravi, da so se vse občine l. 1867 izrekle za to, naj bi bil učni jezik po vseh šolah nemški. Jaz sim se o tej stvari podučil in vam zamorem to-le poročati.

Če se ljudje še spominjajo na to, kar se je v letih 1867 in 1868 zgodilo, rekli so mi tako, da oni niso hoteli, da bi bil ves poduk nemšk, ampak le, da bi se poleg drugih predmetov tudi nemški jezik podučeval, kar smatram za čisto pametno. Da bi bil pa ves poduk nemšk, na to občine tačas niso mislile. Da je moja misel prava, dokazal bom iz pism, ki jih bom visoki zbornici prebral.

Ko je namreč deželni šolski svet koroški določil, da ima biti nemščina učni jezik v vseh koroško-slovenskih občinah, zbralo se je starešinstvo slovenske občine v Svečah dne 24. vinotoka 1869 in sklenilo protest proti tej naredbi, iz katerega hočem prebrati nekatere znamenite stavke, ki osvetljujejo šolske razmere na Koroškem (bere): „Iz odloka deželnega šolskega sveta od 1. okt. 1869 razvidimo, da se ne namerava samo, da bi se naša mladina nemški naučila, ampak da se ima nemščina celó kot učni jezik upeljati, in pri tem se dež. šolski svet sklicuje na želje več drugih občin. Kdor hoče imeti nemščino kot učni jezik, naj jo ima; mi se pa potem ne bomo ravnali, ker vemo iz lastne skušnje, na kak način se take prošnje izvajajo in izdelajo. (Čujtel na desni.)

Ali je evropska civilizacija res občečloveška.

(Iz ruske „Zarje“.)

(Daje.)

Še le, ko je lažljivo maenje o centralnosti zemlje bilo izpodrinjeno z naravno Kopernikovo sistemo, to je vsakemu nebeškemu telesu v avstronomiji bilo odkazano mesto, katero mu gre, je bilo še le mogoče določevati njih oddaljenosti od solca. Primerjanje njih oddaljenosti od solca na različnih točkah njih potov, primerjanje hitrosti njih premikanji priraznih daljavah od solca, premerjanje njih obhoda okrog solca so privede do Knplerjevih zakonov o gibanju nebeških teles okrog solca. Teh zakonov bi pa ne bilo mogoče najti, naj bi bilo še toliko faktov nabranih, naj bi bili še tako natančni, ko bi ne bili postavljeni vsak na svoje mesto po Kopernikovej sistemi. Podobne rezultate je imela vpeljava naravne sisteme pri izučeni živalstva in rastlinstva. Vsaki dobljeni fakt teh znanosti, bi bil brez naravne sisteme osamljen in brezploden, povečšal bi samo gromadnost nabranega materjala; več primerjevalne anatomije in fiziologije bi pa še celo ne bilo.

Naravna sistema izraža obseg in dovršenje vede same, še le ta sistema pojasni njih fakta. Sedaj pa pogledimo, koliko sedanja delitev in razvrstitev zgodovinske znanosti zadostuje sledečim zahtevam naravne sisteme in zdrave logike:

1.) Princip delitve mora obsegati vso sfero tega, kar se deli, biti njegov najvažnejši znak.

2.) Vsi predmeti in pojavi ene skupine morajo imeti mej sabo več sorodnosti, nego s predmeti in pojavi drugih skupin.

3.) Skupine morajo biti jednorodne, ta stopinja sorodstva predmetov in pojav mora biti enaka v istoimnih skupinah.

Poslednji zahtevi ste sami po sebi jasni, le prvo je treba merda malo pojasniti. Da bi vzeli kateri koli znak za princip delitve in razdelili po njem predmete in pojave v skupini, katerih prva bi obsegala pojave in predmete, ki imajo ta znak, druga pa one, ki nimajo tega znaka, ne dopušta naravna sistema in zdravi razum. Tako ne smemo deliti živali v štirinogate in neštirinogate. Prva skupina bi še imela nekaj pomena, poslednja bi pa obsegala človeka in petelina, ki imata dve, kebra,

ki ima šest in raka, ki ima deset in belouško' ki nima nog. Ena taka pomanjkljivost zadostuje, da sistema nima veljave. Okostnica ali skelet je jako znamenito svojstvo, ali živali, ki nimajo okostnice, so tako različne, da jih v eno skupino združiti ne moremo. Ravno tako v rastlinstvu k skrivnovečevim rastlinam pripadajo mesnata goba, vejasta praprotni in nežni mah, — rastline popolnoma različne po vnanosti in notranjem ustroji; tedaj zdrava klasifikacija take skupine ne dopušta. Niti okostnica pri živalih ne cvet pri rastlinah ne obsegata vse sfere živalstva ali rastlinstva — tedaj ne moremo deliti živalstva in rastlinstva v skupine, ki jih imajo in ki jih nimajo.

Pogledimo malo, kakšna je sistema, ki se navadno rabi v svetnej zgodovini. Sploh dele zgodovino v tri dele: v stari, srednji in novi vek. Koliko zadostuje ta delitev zahtevam naravne sisteme? Za mejo mej staro in srednjo zgodovino so sprejeli padec zapadnega Rimskega cesarstva. Noveji zgodovinarji sicer tako ne predavajo, da bi 476. l. naenkrat palo zagrinjalo, in se brž potem načela nova igra; ali to le malo boljše stvar. Naj se zagrinjalo na enkrat ali počasi spušta, naj sega stara

Iz te izjave se pač vidi, kako se take prošnje za nemške šole ljudem v podpis usiljujejo. (Dalje prih.)

Leon XIII. in njegova najnovejša okrožnica.

III.

Znano je, da imamo v Evropi petero velevlasti; k tem velesilam pridružila se je v novejšem času še šesta, silno mogočna. Njena moč pa raste tudi od dne do dne, vpliv njenega sega v vse druge države in pazljivemu opazovalcu se zdi, da bode sčasoma poslednja šesta velevlast si vse druge podjarmila ter sama gospodovala vesoljnemu svetu. Ta mogočna velevlast današnja — kdo je ne pozna — je časopisje: časniki in knjige. Kakor drugod ste tudi v tej državi dve stranki bistveno različni in načelno si nasprotujoči: verska in brezverska, liberalna ali judovska stranka. Žalibog, da nadvladuje dandanes večidel povsod slaba stranka tudi v tej velevlasti. Žal, da posebno tu se preočitno kaže njena moč. Skoro bi imel pravico reči, da tej šesti velevlasti gospodar je — Izrael s številnim spremstvom modernih brezverskih liberalcev, ki grozi spraviti v svoje roke ves kapital ter vladati sužnjemu svetu, ker zakon mu je samovoljnost in pravica lastna korist na škodo drugim.

Imenovali smo v začetku to velevlast mogočno. Tega nam pač ni težko dokazati, vsaj vsak, ki se le nekoliko ozira po svetu ter opazuje njegovo delovanje in gibanje, to lahko in hitro umé. Časopisje dandanes odločuje o javnem mnenju in potem sučejo se večidel vse politične in socialne spremembe po vseh deželah. Ozrimo se le na Francosko! Kakor povsod, so tudi v tem obziru Francozi prvi. Ondi je časopisje posebno mnogoštevilno in razširjeno. In možje, ki si hoté pridobiti javno veljavo in politično ime, ne poskušajo tega več toliko v zbornicah, kakor nekdanj, marveč dotični vstanové si list ter ga razglasé za svoje glasilo; in najprej se mu na tem potu sedaj posreči dospeti do politične veljave. Le malo tednov še je od tega, kar smo videli, da se je cela četa mož z Gambeto na čelu preselila iz pisarne časniške v palače ministrske. Toda kaj bi segali po tako oddaljenih

vzgleh; vsaj prav v Avstriji domá vidimo in čutimo še sedaj silno moč časopisja po večini lažliberalnega. Kako bi si sicer mogli razlagati, da še sedaj liberalci tako ponosno in zavestno nasprotujejo sedanji vladi; dobro vedo, da nimajo sicer ljudstva za seboj, a da je časopisje po večini na njih strani; v tem imajo oni svojo zaslonbo in res smejo se varno nanjo dandanes naslanjati, ker ta podpora je močna in trdna.

Kar pa velja o časnikih, velja tudi o knjigah, ker le polje, kjer delujejo eni in drugi, je različno in mnogovrstno. Znano je, kako močno vplivajo dandanes na ljudi popularni znanstveni spisi, posebno pa še leposlovni; ti so, žal, po večini, ostrupljeni z brezverskimi načrti, ktere branijo, zagovarjajo in širijo v lepi, vabeči obliki nasprotniki kreposti in plemenitosti.

Ni soraj čudo, da tudi Leo XIII tako dobro poznajo silno moč; tem bolj ker je napérjena posebno proti veri in kreposti, kateri zaščitnik in branitelj je vidni cerkveni poglavar. V okrožnici svoji zato resno, odločno in ljubeznjivo opominjajo katolike, naj bodo oprezní pred tem sovražnikom, ter naj mu skušajo izviti orožje iz rok s tem, da zmožni izdajajo obilo knjig in listov, posebno dnevnikov, drugi pa se obilno nanje naročajo.

Ker je pa prav ta odstavek, ki govori o knjigah in časopisji, dandanes silno važen in temeljito ter dovršeno izdelan, zato gotovo bralcem najbolj vstrežemo, ako ga jim podamo celega: „Posebno pa je važno, da se izdajajo in kolikor mogoče razširjajo dobri spisi. Nasprotniki, ktere loči smrtno sovraštvo od cerkve, bojujejo se s spisi; zdi se jim ti najpripravnejše orožje, s katerim napadajo cerkev. Odtod jezera slabih knjig, od tod toliko izburjajočih, slabih časnikov! In njih divjega navala ne ustavijo ne zakoni, ne sramežljivi čut. Vse, kar so v zadnjih letih razburjeni in in uporni narodi storili, zagovarjajo in odobravajo; resnico ali zakrivajo ali oskrunjajo; napadajo, psujejo in obrekujejo sleherni dan cerkev in papeža in kjer le morejo, poberó kako neslano in škodljivo misel ter jo na okrog raztresajo. To veliko zlo, ki se množi in krepi od dne do dne, treba je ustaviti. Trudoljubivo, resno in vztrajno moramo ljudstvu pojasnovati,

naj bode pazno, ter si vestno izbira, kar s izvoli za berilo.

Ako pa hočemo uspešno delovati, moramo ona sredstva, katerih se poslužujejo mnogim v pogin sovražniki, porabljeni v srečo in blagor ljudi in ondi zdravila iskati, kjer sedaj nabirajo nasprotniki grdi trup. Zato je potrebno, da se pokaže kristjanóm, kake dolžnosti jim naklada Cerkev: najložeje se to zgodi po časnikih, ki naj v vsaki pokrajini večkrat, ali če mogoče vsaki dan izhajajo. Posebno treba pojasniti, koliko in kake zasluge ima Cerkev za vse narode, kako blagonosno ona vpliva na javno in skromno življenje; treba je pokazati, kako potrebno je, da zadobi Cerkev zopet ono častno mesto v državi, ktereга nujno zahteva njena božja moč in javni blagor narodov. Potrebno je, da oni, ki hote pisati, morajo paziti na več reči: Vsem bodi pri pisanju en in isti namen, pametno naj razsodijo in store, kar je najbolj koristno; ničesar naj ne zgreše, kar bi bilo drugim potrebno ali koristno vedeti. Pisava bodi pisateljem resna in zmerna. Grajajte zmote in napake, vendar naj graja ne bode pikra in osebna. Poslužujte se pa v pisavi jasnega in razumljivega jezika, ktereга ljudstvo lahko razume. Drugi pa, ki vam je v resnici mar, da se svetovne in cerkvene razmere kakor jih v spisih zagovarjajo umaj možje, zboljšajo, podpirajte radodarno spise in čem bogateji ste, tem bolj zdatno jih krepite s svojim premoženjem. Pisatelji in novinarji potrebujejo podpore, ako te nimajo, so vspehi njih marljivosti le neznamni. Če se morajo pa vendar novinarji naši z mnogimi neugodami boriti, naj se jih ne vstrašijo, vsaj kristjanov je pač najsvetejša dolžnost, če je tudi združena z neugodami in težavami, da brani brezbožnikom veri škodovati. Ker Cerkev gotovo ni rodila in izgajala svojih otrok zato, da bi jej ne pomagali, kadar jih potrebuje, marveč da vsak deluje po svoji moči za blagor duš in više ceni blagor krščanstva, nego svojo lastno korist.“

Vsakdo pač, ki pazno prečita te vrstice, lahko spozna, kako znane so svetemu očetu razmere in potrebe današnje, kako znan mu je sovražnik, proti kteremu se ima beriti on nam na čelu prvi bojevnik. Jasne so besede njegove, veljavne za vse, toraj tudi za nas

igra v novo, to je vse ravno; prašanje je le, če je to zagrinjalo dovolj veliko, da bi zakrilo vso sceno, če se nahaja kako drugo veliko dovolj? Kaj se tiče Kitajskega ali Indije padec Rimskega cesarstva? Še za sosednje za evfratske dežele je mnogo važnejše padenje Partiške in ustanovljenje Sasaniške države nego padec Rimskega cesarstva. Naj bi bilo palo Rimsko cesarstvo ali ne, vse eno bi se bil izvršil velik verski prevrat v Arabiji, ki je imel tako silne posledice. Glavna napaka je — da padec zapadnega Rimskega cesarstva druží v eno skupino osodo starega Egipta in Grške, ki sta že bila odživela ter Indije in Kitajskega, ki ste potem še dolgo živeli. Z eno besedo, padec zapadnega Rimskega cesarstva ne obsega vse sfere tega, ki se ima deliti. Vzrok temu pa ni, da bi bil princip slabo izbran, ampak le, da ni tacega principa, po katerem bi bilo mogoče deliti osodo vseh narodov. Celo kristjanstvo, ki je imelo tak silni vpliv na osodo narodov in bo enkrat objelo vse, je pričelo v raznih deželah, in na razne narode ob zelo različnih časih vplivati. Ko bi kristjanstvo vzeli za princip delitve, bi bila Rimska zgodovina razkosana v dva dela — dasiravno bi bil poslednji le nadaljevanje

prvega značaja, katerega še kristjanstvo ni bilo dosti premenilo. Ravno tako ne zadostuje delitev zgodovine v stari, srednji in novi vek zahtevam naravne sisteme, kakor ne delitev živali v štirinogate in neštirinogate, ali rastlin v javno in skrivno cveteče, naj se že vzamejo za principe delitve kateri koli dogodki. Zgodovina starega veka je pravo Linejevo brez cvetje, ker združuje Grke z Egipčani in Kitajci samo zato, ker so živeli do padca zapadnega Rimskega cesarstva.

Koliko pa ta delitev zadostuje drugej zahtevi naravne sisteme, da bi pojavi ene skupine imeli mej sabo več sorodstva, nego s pojavi drugih skupin. Ali ima zgodovina Grške ali Rima več podobnosti z zgodovino starega Egipta ali Kitajskega nego z zgodovino novejšje Evrope? Gotovo ne. Še bolj se napačnost te delitve pokaže, če pogledamo koliko zadostuje tretji zahtevi naravne sisteme, da predmeti in pojavi v istojimnih skupinah imeli mej sabo enako stopinjo sorodstva. Mejtem, ko v stari vek spada Kitajsko, Egipet, Iactija, Babilon, Asirija, Iran, Grško in Rim, ki so vse prehodili v tem času razne stopinje razvoja, spadajo različne stopinje kulture germanskega naroda v srednji in novi vek, tedaj

je poslednji samo nadaljevanje prvega in mnogozgodovinskih dejateljev je pričelo svoje delovanje in končalo v novem veku. Mejtem ko so ne le Katon in cesar Konstatin, Periklej in Teodoziji Veliki, temuč celo cesar Fogi, farau Ramzes združeni v eno skupino s Epaminondi in Grahi, so pa cesar Rudolf — s cesarjem Maksimijanom, Filip Lepi — Ljudovikom XI. in celo sultan Bajazid — s sultanom Solimanom, ki so delili isto deló, razneseni v razne skupine — tako rekoč v razne vzrasti človeška. Ali se to ne pravi zjediniti vrano s stenogo, ker obe nisti štirinogati? Različje mej srednjim in novim vekom so zgodovinarji tako skusili povzdigniti, da so pri tem zemarili vse ostalo človeštvo. Ta napačni vzgled na zgodovino je vzrok, da se niso ozirali na posebni razvoj nekterih živih plemen, a vse hoteli zjednačiti z razvojem dveh fasisov enega plemena. Ali osodo Evrope ali romano-germanskega plemena smatrali za zgodovino vsega človeštva. Narušenje naravne sisteme, je proizročilo popolno izkaženje zidanja zgodovinske znanosti — da je njen vid zgubil vsako razmernost in harmonijo.

(Dalje prih.)

Slovenec; poseba veljajo te besede duhovništvu slovenskem in njegovemu časopisju, kteremu je prva in najsvetejša dolžnost ravnati in delovati po naročilih Leonovih. Kjer ste potreba in nevarnost največje, tam so tudi, tam naj bodo tudi najsrčneji in najbolj pogumni vojaki.

Politični pregled.

V Ljubljani 8. marca
Avstrijske dežele.

Na Ogerskem so sklenili škofje osnovati **ново odgojilnico** v Buda-Peštu za učiteljske kandidate za odgojo katoliške mladine, da bi od nje odstranili upliv brezverskih državnih srednjih šol. Semenišče bo postavljeno za duhovske in svetovne učiteljske kandidate na srednjih šolah; prvi bodo stanovali v semenišču, drugim se bodo pa podelile štipendije. Oboji bodo deloma obiskovali vseučilišče in poslušali razlaganje nekterih tvarin, deloma jim bodo profesorji v semenišču delili poseben poduk. Kardinal-nadškof Haynald je v ta blagi namen odločil zares knezovsko svoto 100 tisoč gl., dr. Šlauch, škof v Szatmaru pa 20 tisoč; enako bodo tudi drugi škofje pripomogli k vstanku tega ustava. — Liberalci so gluhi in slepi, ko slišijo in berejo tako radodarnost, in jo imenujejo mrtvo roko, ali k večjim, da pristavijo, ko so n. pr. omenjali velikodušno oporoko škofa Dobrile v prid vbogih študentov: to je bil varčen prelat. Res je, da tudi liberalci večkrat podarijo znamenite svote, n. pr. za gledišča in druge odgojilnice neuravnosti!

Vnanje države.

Ruska. General Skobelev je v Petrogradu. Kaj bodo storili z njim, se še ne vé; to pa je gotovo, da je kolikor toliko izpodmajal zaupanje med Nemško, Avstrijo in Rusko. Ruski car je po posebnem poročniku lastno pismo poslal nemškemu cesarju.

Srbska je 6. t. m. postala kraljevina po enoglasnem sklepu državne skupščine, kakor nedavno Rumunija. To je vsled tega, ker ste prosti državi, ne več pod turško višo oblastjo. Milan Obrenović I. kralj Srbije, sprejel je naslov, in po vsej deželi obhajajo se mnoge svečanosti.

Na Pruskem napreduje le počasi **odprava kulturnega boja**; v Rimu se sicer vsak teden pogajata kardinal Jakobini in nemški poslanec dr. pl. Schözer, pa je malo upanja k zadovoljni rešitvi zaprek. Laški liberalci se grozijo nad novim pruskim poslanstvom pri sv. sedežu, kajti nadjali so se, da bodo po ugrabljenji Rima vse vnanje države odvzele vse svoje diplomatične zastopnike pri poglavarju katoliške Cerkve, ali ni se jim do zdaj posrečilo in upamo, da se jim tudi ne bode. Pred se zna Lahom kaj skrhati. — Vkljub vsemu pogajanju preganjajo duhovne na Pruskem. V Poznanjskem je bil neki duhoven za dolgo v ječo obsojen, ker se je predrznil neki umirajoči podeliti zadnjo tolažbo sv. vere; vboga je kmalo potem umrla. V Westfalen-u je bil drugi duhoven kaznovan, ker je bral tiho sv. mašo. Nasprot je pa vlada cerkveno predstojništvo z vojaško silo primorala k zvoženju pri luteranskem pogrebu.

Ko je prišla kraljica 2. t. m. iz Londona po železnici v Windsor, da bi se podala na grad, **vstrelil** nekdo iz pištole na kraljico; nabena ni bil ranjen. Napadnik, ki je bil berno oblečen, je bil precej zagrabljen, od policajev. Ta napad je že 5., ki je bil poskušan na kraljico. Prvega je poskušil l. 1840 kletar

Oxford, družega mizar Francis l. 1842; tretjega neki bivši oficir l. 1852 in l. 1869 je bil četrti napad. Noben teh napadov se ni izvršil iz političnih vzrokov, temuč vsi le iz maščevanja spridenih oseb.

Izvirni dopisi.

Z Dunaja, 7. marca. (Prememba volilnega reda za državni zbor. — Minister Falkenhaya pa čebelarsko društvo kranjsko. Državni zbor pa slovenščina.) Volilni odsek je včeraj dovršil posvetovanje o volilni premembi za veliko posestvo na Českem, ter sprejel Zeithammerjev predlog. Ob enem pa je sprejel tudi nasvet Lienbacherjev, da se volilna pravica pripozna vsem, ki plačujejo vsaj pet goldinarjev direktnega davka. Oba nasveta se bosta ob enem obravnavala v zbornici in poročevalcu Zeithammerju se je prepustilo, da primerno vrsti predlog Lienbacherjev. Dunajsko mesto imelo je dosedaj 24000 volilcev, po novi postavi pridobilo jih bode še 13000; levičarji niso nič kaj veseli, da bode desnica izgotovila to postavo, in ko bi le mogli, bi jo zavrgli. Ker bi pa s tem pokazali, da niso liberalni, zato ne morejo nasprotovati razširjenju volilne pravice, in v odseku so napovedali, da bodo za Dunaj nasvetovali tudi še pomnoženje poslancev.

Ministru poljedelstva, grofu Falkenhaynu izročil je včeraj gosp. Klun častno diplomu čebelarskega društva kranjskega, ki ga je pri zadnjem občnem zboru izvolilo za častnega uda. Pri tej priliki priporočil mu je omenjeno društvo še za naprej in g. minister je obljubil ga podpirati, dokler mu bode državna zbornica v ta namen dovoljevala primerno svoto. Tudi je rekel, da se bode društvu pismeno že še sam zahvalil, za zdaj pa naj mu gosp. Klun sporoči njegovo zahvalo.

Državni zbor danes nadaljuje obravnavo o naučnem ministerstvu. Minister Konrad je še vedno bolan in ga v zbornici nadomestuje sekcijski načelnik Fidler. O srednjih in ljudskih šolah bo mnogo govorjenja in težko bode danes dovršeno posvetovanje o proračunu naučnega ministerstva. Izmed naših poslancev zdaj ne bode govoril nobeden, ako bi ne bil kdo izmed njih prisiljen k kakemu dejanskemu popravku, ker bodo imeli priliko govoriti o našem šolstvu pri posvetovanji o peticijah za vpeljavo slovenskega jezika v srednjih šolah in učiteljskih pripravnicah. G. profesor Kvičala je dotično poročilo že izdelal in prihodnji teden ga bode pretresal šolski odsek. Pri ravno tisti priliki bode g. Klun poročal o peticiji českih občin na Spodnjem Avstrijskem za česke ljudske šole, ter pri tej priliki spregovoril besedo o šolskih razmerah v deželah slovanskih.

Poročila o zatiranji in zavračanju slovenskega jezika pri sodnijah zbudila so med poslanci ne samo slovenskimi, ampak tudi drugimi, veliko nevoljo, in od vseh strani pripoznava se potreba, tem nestrpljivim razmeram priti v okom in ljudstvo obvarovati škode, ako se mu od sodnij vračajo slovenske vloge in je vsled tega zgubljen čas, kolek in trud. Morda se bode v tem oziru že pred veliko nočjo kaj storilo, vsaj hočejo naši poslanci prav odločno na to delati. Dobro jih bodo pri tej zadevi podpirale obilne prošnje, ki iz raznih krajev slovenskih prihajajo do državne zbornice zaradi rabe slovenskega jezika pri sodnijah in zaradi vstanove višje sodnije v Ljubljani. Skoraj vsaki dan se nekaj takih prošenj izročuje zbornici.

V Ptujju, 28. febr. t. l. Gosp. urednik! Na Vaše javno vprašanje („Slovenec“ št. 20. t. l.) zastran izdavanja Slomšekovih zbranih spisov Vam radovoljno pošljem odgovor — toda prosim Vas, da ga objavite le tam kje med oglasi na poslednji strani in to s celo malimi črkami, da kateri naših nasprotnikov ne zabode vanj svojih oči in se nam ne začne rogati. — Četrta knjiga teh zbr. sp., ki bode obsegala raznih spisov prvi del: narodno-politične članke, popise, raznotere drobtine, šolsko blago itd. je že zdavna pripravljena za natis (in tudi za sledeče zvezke je gradiva že obilno nakupičenega), ali izdati je ne moremo, dokler se tretje knjige ne razpeča toliko, da se poravnajo tiskovni in drugi gotovi stroški. „Životopisov“ tiskalo se je 1500 iztisov; dotični račun tiskarnice mohorske za tisek, vezanje in poštnino znaša 774.59; skupil [pa sem do danes za to knjigo 516.87. Tiskarnični račun je sicer poravnan, ker sem pomanjkljiv 257.72 založil še svoto 260.52, katero sem prejel meseca sept. l. 1878 od odbora za stavljenje Slomškovega spominka iz preostanka nabranih darov, a životopis leži še dosta nad 700 izv. pri meni na dilah! To bodi ob enem odgovor onim rodoljubom, ki mi očitajo, da sem edino le iz gole dobičkarije začel to izdavanje Sl. zbr. sp.; za tiste plemenite duše pa, ki javčejo: „k čemu to?“ „saj je vse itak že tiskano“, „saj vse to že tako imamo“ itd. nimam besede. — Vidite toraj, gosp. urednik! da se Slomškovi zbr. sp. jako slabo prodajejo; edino le na Štajarskem še nekaj, po drugih slov. deželah skoraj da celo nič — tudi na Kranjskem tako! (Rad bi tukaj dostavil še nektre trpke besede ali molčimo rajši!) Hrvatje radi vidijo, če se jim Slovenci naročamo na knjige in časopise, a da bi se kateri zmenil za naše književne napore, tega blagi bratje ne poznajo! No, vse to me ne plaši, in če nam ljubi Bog zdravje in življenje pusti, spravimo četrto knjigo Slomšekovih zbr. sp. do konca tekočega ali s početkom prihodnjega leta vendar le na svetlo. Hvala Vam srčna, da ste sprožili v svojem listu to stvar! Dostavljeno bodi tukaj, da se pri meni dobivajo Slomškovi zbr. sp. prva knjiga po 50, druga in tretja pa po 70 kr., a Val. Orožen po 40 kr., in to s poštnino vred!

Dostavek. Naj pri tej priliki odgovorim še tudi blagor. g. prof. Levcu na častni poziv („Ljublj. Zvon“ II. str. 17.), da bi naj jaz prevzel izdavanje Virkovih poezij. Ne branil bi se tega posla, tem manje ker sem kot nekdanji konjiški kaplan bil sosed rajnega pesnika in sva o tej stvari že nekako besedo imela med seboj; no č. g. Jakob Korošak, bivši provisor za rajnim župnikom in sedanji kaplan v Ločah odgovoril mi je, da meni neki ljubljanski duhovnik to izdavanje prevzeti. Fiat!

Mih. Lendovšek,
vikarij.

Z Dobrne pri Celji, 4. marca. (Uvoženino za petrolej) povzvišal je državni zbor. Ta okoliščina je povzročila veliko besedovanja. Posebno po krčmah ljudje, ki jim je sedanja vsem avstrijskim narodom pravična vlada trn v peti, kmetom in ostalim v političnih zadevah neizurjenim poslušalcem radi razlagajo, kako drago bomo sedaj morali petrolej kupovati vsled visokega „cola“. Kaj pa je „col“ ali

*) Dotični duhovnik, gosp. R. Merčun sestrič ranjkega g. J. Virka, je njegovo literarno zapuščino vže prejel ter se hoče z Vami posvetovati, kako naj bi se spravila na svetlo, in upati je, da se z zedinjenimi močmi stvar srečno dovrši na čast ranjčemu pa na korist slovenskemu narodu.

Vredu.

mejnina? To je „štibra“ ali davek, kateri se v državno blagajnico ali „kaso“ plačuje za blago, *) ki se iz domače dežele razpošilja v tuje kraje (izvoznina), ali se iz tujih dežel v naše cesarstvo prevaža (uvoznina). Dače so res dosegle že najvišjo stopinjo, vzlasti kmetijski posestniki jih skoro ne morejo prenašati. Opravičen je toraj strah pred višimi davki. No, ni naš namen, zagovarjati vlado in poslance ali pa zavračati govornike po gostilnicah, ki svojo modrost nabirajo iz ščuvarskih časnikov, kateri resnice povedati nečejo ali jo prevračajo, da bo jim potem mogoče, poštene in za blagor ljudstva vnete zastopnike obrekovati ter ljudstvo šuntati in za nos voditi. Omeniti bočemo le nekatere podatke ali črtice, sodbo pa prepuščamo spoštovanim bralcem.

1. Mejnino za petrolej plačujejo na Francoskem do 19 gl., na Laškem po 11 gl. A vsled sklepa avstrijskega državnega zbora bo moral vsak domači kupec, ki petrolej dobiva iz dežel zunaj našega cesarstva, sedaj za 1 meterski cent, to je 100 kilogramov „smrdljivca“ (brez posode) plačevati po 10 gl. uvoznine. Zanimivo je pač glede tega zvedeti ceno petroleju v zadnjem desetletji. Iz uradnega poročila je razvidno, da je 100 kilo na Dunaj pripeljanega petroleja leta 1871 veljavo 29 gl. 10 kr., 1872. l. 27 gl. 39 kr., 1873. l. 23 gl. 75 kr., 1874. l. 19 gl. 19 kr., 1875. l. 18 gl., 1876. l. 18 gl. 60 kr. Tega leta so se ameriškanski prodajalci med seboj dogovorili ter ceno povzdignili tako, da je na Dunaji 100 kilo olja veljalo 31 gl. 50 kr., toraj ne celo za polovico več. Dopisnik je za slatinsko steklenico, ki sedaj stane 24 kr., takrat dajal po 58 kr. Pa še po drugih krajih so petrolejevi studenci, ne samo v Ameriki. Našli so jih namreč v Evropi: na Ruskem, na Nemškem, v Hanoveru, potem na Poljskem, na Rumunskem, v Galiciji in, če se zelo ne motimo, tudi bizo Virovitice na Hrvaškem. To je storilo, da je sčasoma cena začela padati ter je 100 kilo 1878 veljalo 17 gl. 50 kr. Istega leta je Avstrija vpeljala uvoznino ali „col“ za petrolej, in sicer 3 gl. v zlatu za 100 kilo s posodo vred. Je li petrolej postal dražji? Skušnja kaže, da ne, ker je že sledečega leta 1879 cena za 100 kilo padla na 16 gl. 75 kr., zatem 1880 na 16 gl. in 1881 celó na 15 gl. Iz tega se vidi, da je v kljub vpeljanej uvoznini petrolej postajal cenejši. Tudi za kavo so 1878 povzvišali uvoznino na 24 gl., vendar jo danes dobivamo ceneje, kakor prvije. Za kavo zahtevajo na Laškem po 40 gl., na Francoskem celó 62 gl. 50 kr.

2. V najnovejšem času so državni stroški narasčali kakor gobe po deževnem vremenu. Prejšnji ministri in njim služeči poslanci so mastne priklade zahtevali na podlagi direktnih **) davkov, ki še danes tlačijo kmeta in obrtnika; zraven tega so delali dolgove. Znamo, da še pred 25 leti je vsa avstro-ogerska država plačevala ne celih 400 milijonov goldinarjev, sedaj pa samo naša polovica brez Ogerske potrebuje 412 milijonov. Naša občina pomaga s 5819 gl. 27 kr. direktnih davkov, to pa tako, da pride na Dobrno (z Gorco, Loko, Lokovino in Pristavo) 3792 gl. 58 kr. Klanec 557 gl. 54 kr., sv. Jošt (Brdice in Parož) 790 gl. 57 kr., Zavrh (z Vrbo) 678 gl. 57 kr. V občini je od 1869 število

*) Za kakšno blago in koliko se mora plačevati mejnina, o tem pogledj v „Spisovnik“ str. 344—367, to je vsakemu gospodarju priporočila vredna knjiga, ki jo je 1879 izdala družba sv. Mohora. Pis.

**) Kaj so direktne pa indirektno dače, to beri v „Spisovniku“ str. 326. Pis.

ljudstva naraslo za 277 ter je koncem julija meseca vianjskega leta v istej prebivalo 1966 ljudij. Tako bi na osebo prišlo po 2 gl. 60 kr. direktnih ali neposrednih davkov. Če to bolj na tanko vzamemo, videli bomo, da na dačno občino Dobrno s 781 prebivalci (brez toplice, ki plačuje 1090 gl.) pride na osebo 3 gl. 46 kr. Klanec s 378 ljudmi na človeka 1 gl. 47 kr., Zavrh s 317 dušami na glavo 2 gl. 14 kr., sv. Jošt s 490 osebami na eno po 1 gl. 61 kr. Politiška občina šteje 345 hišnih števik, toraj bi na 1 hišo prišlo po 16 gl. 86 kr. direktnih davkov. Ta znesek se pa raztegne, če povemo, da je omenjeno število hiš le — na papirji. Po dopisnikovem računu jih je okoli 100 se že zdavnaj v zrak sporazkaidilo, ali so pa koče, ki še tega imena ne zaslužijo. Treba še pomisliti, koliko ljudij da biva pod eno streho, dalje da je pri nas ubožstvo doma in da na vsak goldinar pride po 38 kr. deželnih, 21 kr. okrajnih in 13 kr. občinskih doklad. Za kakšne vse priklade mora kmet in obrtnik denar naštevati, to mu kaže dačna pola. V našem cesarstvu v obče je pred 50 leti počez na osebo prišlo vseh davkov po 2 gl. 40 kr., danes pa po 16 gl. 40 kr., to je malo ne 7krat več. Resnica je sicer, da so tudi pridelki poskočili v ceni, toda ne v tej meri, kakor stroški pri današnjih potrebščinah. (Konec prih.)

Telegram „Slovenca.“

Z Dunaja 8. marca.

V budgetni obravnavi je danes Naber goj nasvetoval resolucijo, naj vlada prej ko mogoče skrbi za izdelanje Rudolfove železnice do Trsta. Minister Pino je odgovoril, da bode vlada poletu to preiskovala in vrnala potrebne reči. Fajmošter Weber je opisoval prav živo šolske razmere na Moravskem, ki so našim popolnoma podobne. Grajal je preobilno število učiteljev in odpravo šolskih daril, ki se vsled tega vtegnejo zopet vpeljati, ker jih je priporočal tudi poročevalec Jireček.

Domače novice.

V Ljubljani, 9. marca.

(Frančiškanska cerkev), ktera se je pred dvema letoma tako umetno zlepšala znotraj, popravljala se bo tudi zunsj. Mojster Faleschini postavlja že potrebne odre. Delo utegne trajati kacic šest mesecev. Bog daj srečo!

(Mesto) neše se zlepšuje na več strani, in v kratkem se ima podreti pri prejšnjem mesarskem mostu Urbasova hiša ter napraviti ravna cesta proti kolodvoru, ktera bode dobro služila novi mesnici in sploh Dolenjcem.

(Sovét Matici Slovenski) Slišati je, da se spisujejo pridno in ponujajo naravoslovne, matematične, geometrične, itd. knjige šolske; kaj pa, ko bi se profesorji rajši lotili klasikov grških in latinskih po zgledu bratov Čehov in Hrvatov? Homera, Tacita, Virgila, Horaca itd., brali bi radi tudi nešolski ljudje, in premnogim bi bilo vstreženo. Slovstvo slovensko bi se po klasikih bolje pospeševalo nego po matematikah in samotologijah! In doslej imamo Slovenci malo tega književstva.

Razne reči.

— V Praški nadškofiji na Češkem bode letos obhajalo 11 duhovnikov „zlató mašo“ (petdesetletnico); šest duhovnikov pa „diamantno mašo“ (šestdesetletnico). Nadškofija v Pragi je še enkrat večja, kakor naša Ljubljanska, a vendar je to redki primerlje.

— Kam so zašle kazališa, piše ameriškanski časnik „Herald d. Gl.“ v Št. Lujzu, ki pravi med drugim: Amerika in Evropa ste pretreseni od strašne nesreče, ki je

prigmela nad dunajski „ring-teater“ in mnogo ljudi končala. Po mnogih krajih se kliče po naredbah, da bi se v prihodnje te strašne kazališne pogoriša več ne mogle pripetiti. Ob enem so pa tudi jeli misliti več pravno (duhovno) pogoriše, ktero divja skor po vsih kazališih in vsako leto milijone ljudi dušno pomori. Novošegno kazališe namreč je nehalo biti naprava za ljudsko oliko; nehalo je v besedi in obravnavi prelavljati to, kar je resnično, dobro in lepo, sploh čednost, pregreho pa šibati, k čemur ima poklic. Spodobno častništvo vsih dežel in vrst priznava, da je postalo šola poželjivosti, nizkosti, praznje in hodnične nečistosti. Novošegno kazališe je danes več ali manj enega pomena s starodavnim Venere tempeljom. Obožava se razuzdanost, hvalisa se strast in pregreha; svetost se skruni, malopridnost opéva; pred oči se stavijo podobe, kakoršne je le na nižje grudomoljstvo more pripravljati.

— Cerkvene tatvine. Pretekli četrtek od 4. do 5. ure popoldne je vkradel neki tuji človek v cerkvi čč oo. kapucinov v Gorici na stranskem altaru Marije Device iz njene podobe: zlato verižico, dragi prstan z brilanti, uhane, v vrednosti 150 gl. Policija ga še ni zasledila. — Enako je tudi na Dunaji pretekli dni okradel tat v cerkvi usmiljenih bratov dve altarni blazinici, svetilnico in nekaj sveč.

Zanesljivega pitanca

ponuja čebelarjem Peter Pavlin v Ternovem pred Konjušnico h. št. 7.

Daje ga na drobno po 30 kr. stari funt, celi škaf vkup še kaj cenejše. (2)

P. n. delničarjem prve občne zavarovalne banke „SLOVENIJE“ v likvidaciji v Ljubljani.

Odbor Slovenije hoče v kratkem sklicati občni zbor p. n. delničarjev zaradi končanja likvidacijskega posla.

Vsled §. 17 banknih pravil sme občni zbor le v takih predlogih veljavno sklepati, kteri so se 30 dni pre občnim zborom v dotični program sprejeti in objavili.

Ker pak isti paragraf banknih pravil ob enem veleva, da se morajo zapisovati v program tudi oni nasveti, ki so jih delničarji opravičnemu svetu vsaj 14 dni pred občnim zborom izročili, torej osmeljuje se likvidacijski odbor vse p. n. delničarje najuljudneje povabiti, njihove le sem spadajoče želje podpisaneemu odboru najdalje do 15. marcija 1882 l. pismeno naznasje dati. (3)

Likvidacijski odbor prve občne zavarovalne banke „Slovenije.“

V Ljubljani 26. februarja 1882 leta.

Med najstarejše in najboljše domače zdravila, razširjene po celi Evropi, se štejejo švedske kapljice.

Posebno se priporočajo zoper take bolezni, ki pridejo iz pokvarjenega želodca ali pa iz prehlajenja. Te kaplje imajo to moč, da naredé dober ték, odpravijo hemorojide, črve, zlatenico, omotico, okrepeajo slabe živce, in odstranijo krč. Odpravijo se z njimi tudi debele sline, zaprti vetrovi, glavobol in slabosti v želodcu.

Salvatorjeva lekarna v Zagrebu ima star recept, po katerem se delajo te švedske kapljice, ter se razpošiljajo po celem svetu. Ena flaša velja 50 kr.

Prave švedske kapljice imajo na prodaj: Na Dunaji: J. Weiss, lekarna „pri zamorcu, Tuchlauben 17; J. Herbabry, lekar, Neubau, Kaiserstrasse 90; v Zagrebu: S. Mitlbach, Salvatorjeva lekarna. (2)